

Geen extra steen in de rugzak: brede inzet op preventie voor minderjarige vluchtelingen, van werkvloer tot beleid

Standpunt AJN Jeugdartsen Nederland en V&VN Verpleegkundigen & Verzorgenden Nederland Vakgroep Jeugd t.a.v. jeugdgezondheidszorg voor minderjarige vluchtelingen en een kindvriendelijk vreemdelingenbeleid.

Minderjarige vluchtelingen hebben vaak al heel wat meegemaakt voor ze in Nederland aankomen. Ingrijpende gebeurtenissen in het land van herkomst, een moeilijke vlucht op zoek naar een veilige plek. Voor een deel wacht in Nederland een asielprocedure met langdurige onzekerheid en frequente verhuizingen. Ook de opbouw van een nieuw leven en integratie in de Nederlandse samenleving doen een beroep op de veerkracht van deze kinderen. Deze kinderen verdienen onze bijzondere aandacht.

Alle jeugdigen in Nederland hebben tot hun 18e verjaardag recht op jeugdgezondheidszorg (JGZ), ook minderjarige vluchtelingen, met of zonder verblijfstatus. Dit is vastgelegd in de Wet Publieke Gezondheid en in het Internationaal Verdrag voor de Rechten van het Kind (artikel 2 en 22). Het doel van de jeugdgezondheidszorg is het in beeld hebben van alle jeugdigen en bijdragen aan een gezonde en veilige opgroeisituatie, als individu en als groep.

Jeugdartsen, jeugdverpleegkundigen en verpleegkundig specialisten, verenigd in AJN Jeugdartsen Nederland en V&VN vakgroep Jeugd, pleiten voor een stevige inzet op preventie voor de doelgroep minderjarige vluchtelingen. Voorwaarden hiervoor zijn facilitering van de preventieve jeugdgezondheidszorg aan deze doelgroep door JGZ-uitvoeringsinstanties, het Centraal Orgaan opvang Asielzoekers (COA) en lokale overheden, én een kindvriendelijk vreemdelingenbeleid van de landelijke overheid.

Om welke kinderen gaat het?

Alle jeugdigen onder de 18 jaar die met of zonder wettelijke vertegenwoordiger(s) gevlucht zijn naar Nederland. Hieronder verstaan wij:

- Asielzoekerskinderen – verblijvend in een COA-opvanglocatie; een asielzoekerscentrum (tijdens de asielprocedure) of gezinslocatie (uitgeprocedeerden).
- Statushouderskinderen – verblijvend in de gemeente met een (tijdelijke) verblijfsvergunning.
- Ongedocumenteerde kinderen – verblijvend in de gemeente zonder een verblijfsvergunning (illegalen).
- Alleenstaande minderjarige vreemdelingen (AMV) – verblijvend zonder een wettelijke vertegenwoordiger in de gemeente of een COA-opvanglocatie, met of zonder verblijfsvergunning.

Minderjarige vluchtelingen kunnen door alle fasen van migratie (voor, tijdens en na de vlucht) extra risicofactoren hebben die een gezonde ontwikkeling in de weg staan, ze hebben vaak meer ondersteuning nodig.

STANDPUNT “JEUGDGEZONDHEIDSZORG VOOR MINDERJARIGE VLUCHTELINGEN”

Individuele preventieve zorg

- Uitvoering door JGZ-professionals die kennis hebben van de specifieke gezondheidsrisico’s en cultuursensitief werken.
- Maximale inzet bij het in beeld krijgen (en houden) van alle minderjarige vluchtelingen volgens de heersende veldnorm (zie handreikingen).
- Extra contactmomenten en extra tijd vanwege uitgebreidere zorgbehoefte door gezondheidsrisico’s, onbekendheid met de JGZ en curatieve zorg, beperkte sociale steun en taalbarrière.
- Goede kennis van de specifieke sociale kaart en samenwerking met jeugdhulp, curatieve zorg en partners in de zorg voor vluchtelingen.
- Extra inzet bij verhuizing voor waarborgen continuïteit van zorg.
- Inzet professionele tolk wanneer overbruggen taalbarrière nodig is voor goede zorg. Hiermee wordt voorkomen dat de jeugdige wordt ingezet als tolk.
- JGZ-professionals dragen bij aan het vormen van (of haken aan) bij netwerken die ervoor zorgen dat de preventieve zorg en hulpverlening kan worden overgedragen aan andere instanties na de leeftijd van 18 jaar. Dit geldt in het bijzonder voor alleenstaande minderjarige vreemdelingen.

Collectieve preventieve zorg

- Actieve opsporing van knelpunten in de zorg aan minderjarige vluchtelingen en oplossen hiervan in samenwerking met ketenpartners en verantwoordelijke instanties.
- Inzet van preventie in het kader van cultuurspecifieke problemen gerelateerd aan kindermishandeling, bijvoorbeeld eegerelateerd geweld en vrouwelijke genitale verminking.
- Epidemiologisch onderzoek naar morbiditeit en effectiviteit van zorg en interventies.

Geen dweilen met de kraan open: een kindvriendelijk vreemdelingenbeleid als voorwaarde om gezond en veilig te kunnen opgroeien.

STANDPUNT “KINDVRIENDELIJK VREEMDELINGENBELEID”

- Een wettelijk beschermde verblijfsvergunning voor minderjarige asielzoekers na vijf jaar verblijf in Nederland.
- Terugdringen en minimaliseren van het aantal overplaatsingen tijdens de asielprocedure. Daarnaast:
 - Voorkomen van overplaatsingen gedurende een schooljaar
 - Geen overplaatsingen bij complexe problematiek
 - Overplaatsing pas bij waarborging van zorg en passende school in toekomstige COA-opvanglocatie.
- Voldoende leef- en woonruimte in COA-opvanglocaties.
- Voorschoolse voorzieningen voor alle jeugdigen in een COA-opvanglocatie.
- Voorkomen dat jeugdigen getuige zijn van uitzettingen.
- Een wettelijk verbod op migratierechtelijke detentie van minderjarige vluchtelingen.
- Het belang van de jeugdige mee laten wegen in asielprocedure.
- Geen terugkeer naar land van herkomst indien gezondheid en veiligheid van de jeugdige niet gewaarborgd zijn.

Het standpunt Minderjarige vluchtelingen is opgesteld door de werkgroep Vluchtelingen AJN Jeugdartsen Nederland in samenwerking met V&VN Vakgroep Jeugd.

Achtergrond

1. Handreiking intake JGZ asielzoekerskinderen. GGD GHOR Nederland, 2020. (Op GGD GHOR Kennisplatform: tijdelijk offline)
2. Handreiking Intake JGZ voor statushouderskinderen. Kennisdelingsprogramma Gezondheid Statushouders. Pharos en GGD GHOR Nederland, 2017.
3. Factsheet Vluchtelingen versterken met behulp van de JGZ. NCJ, 2016.
4. Jeugdgezondheidszorg voor vluchtelingen. ZonMw.
5. Zorg, ondersteuning en preventie voor nieuwkomende vluchtelingen: Wat is er nodig?. Pharos, 2016.
6. Achterstandspositie van vluchtelingkinderen in Nederland. Onderzoeksverslag van een verkenning. Kennisplatform Integratie & Samenleving. Verwey-Jonker Instituut en Movisie, 2018.
7. Welzijn en gezondheid van gezinsherenigers. Een verkenning. Brummel-Ahlaloum J, Andriessen T, Smal E, Kawous R. Pharos, 2018.
8. Gezinshereniging, hoe dan? de Wit R, van den Broek M. GGD Gelderland Zuid, 2019.
9. Preventive mental health interventions for refugee children and adolescents in high-income settings. Fazel S, Betancourt T. Lancet Child Adolesc Health, 2(2), 121-132, 2018.
10. Dossier vluchtelingkinderen. Nederlands Jeugdinstituut.
11. Jeugd-GGZ voor vluchtelingkinderen. Kenniscentrum kinder- en jeugdpsychiatrie.
12. Rapport Schaderisico bij uitzetting langdurig verblijvende kinderen: Een multidisciplinaire wetenschappelijke onderbouwing (de Schadenota). Prof. dr. Scherder E, Vrije Universiteit Amsterdam en dr. Zijlstra E en mr. dr. van Os C. Rijksuniversiteit Groningen, 2018.
13. Ontheemd. De verhuizingen van asielzoekerskinderen in Nederland. Werkgroep Kind in azc, 2013.
14. Frequent relocations between asylum-seeker centres are associated with mental distress in asylum-seeking children: a longitudinal medical record study. Goosen S, Stronks K, Kunst AE. International Journal of Epidemiology, 43 (1), 94–104, 2014.
15. Zó kan het ook! Aanbevelingen voor een betere situatie van kinderen in asielzoekerscentra. Werkgroep Kind in azc, 2016.
16. Leefomstandigheden van kinderen in asielzoekerscentra en gezinslocaties. Onderzoeksbureau Avance in opdracht van het COA en Werkgroep Kind in azc, 2018.
17. “Papa, hebben we iets ergs gedaan?” Kinderen en ouders in vreemdelingendetentie. Coalitie Geen Kind in de Cel, 2014.
18. Children and young people in immigration detention. Michael D, Steel Z, Mares S, Newman L. Current Opinion in Psychiatry, 25(4), 285–292, 2012.
19. Het belang van het gevluchte kind in kaart gebracht. Van Os C, Zijlstra E, Knorth E, Post W, Kalverboer M. De psycholoog, 2019.
20. Assessing the psychological distress and mental healthcare needs of unaccompanied refugee minors in the Netherlands. Proefschrift. Bean T. Universiteit Leiden, 2006.
21. In de eerste plaats een kind. Bevindingen, aanbevelingen en oplossingen in het belang van alleenstaande minderjarige vreemdelingen in Nederland. UNHCR, 2019.